

Sygn. akt III AUa 215/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Barbara Białecka
-----------------	-------------------------

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 24 listopada 2022 r. w S.

sprawy D. C.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich

o wysokość emerytury policyjnej i renty inwalidzkiej

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 23 lutego 2022 r., sygn. akt IV U 1419/19

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala odwołania.

	Barbara Białecka	
--	------------------	--

Sygn. akt III AUa 215/22

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26.07.2017 roku Dyrektor Zakładu Emerytalno – Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. ponownie ustalił wysokość emerytury policyjnej D. C. od dnia 01.10.2017 roku.

Decyzją z dnia 26.07.2017 roku Dyrektor Zakładu Emerytalno – Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. ponownie ustalił wysokość renty inwalidzkiej D. C. od dnia 01.10.2017 roku.

Ubezpieczona złożyła odwołania i wniosła o uchylenie zaskarżonych decyzji i zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu ubezpieczona podała, że zaskarżone decyzje naruszają zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, wynikających z zasady demokratycznego państwa prawnego, określonej w art. 2 Konstytucji.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie, a także o zasądzenie od ubezpieczonego kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2022 roku Sąd Okręgowy w Koszalinie - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił D. C. prawo do policyjnej renty inwalidzkiej oraz emerytury policyjnej w wysokości ustalonej przed dniem 1 października 2017r.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

D. C. urodziła się (...) w P.. Szkołę Podstawową ukończyła w S. w roku 1969. W tym samym roku podjęła naukę w Liceum (...) w B.. Po ukończeniu nauki w Liceum w 1973r., podjęła naukę w (...) w K. na kierunku (...). Po otrzymaniu dyplomu ukończenia studium, podjęła pracę zawodową.

Od 1.07.1975r. do 31.05.1982r. była zatrudniona w (...) w K.- Zakład (...) kolejno na stanowiskach: stażysty, młodszego specjalisty ds. rozliczeń, specjalisty ds. rozliczeń.

Od 1.06.1982r. do 14.01.1988r. była zatrudniona w Zakładzie Usług (...) w (...) w B., gdzie wykonywała pracę kierownika grupy malarzy budowlanych, referenta ds. rozliczeń grupy malarzy budowlanych, kierownika oraz zastępcy kierownika grupy malarzy budowlanych. W trakcie zatrudnienia w Spółdzielni ukończyła zaocznie wyższe studia na kierunku (...) (...) im. A. M. w P. (1983r.) oraz urodziła dziecko (1986), które wychowywała samotnie.

W dniu 16.09.1987r. do (...) Urzędu Spraw Wewnętrznych w K., wpłynęło podanie D. C. o przyjęcie jej do służby w organach Milicji Obywatelskiej na stanowisku sekretarz-maszynista. Wskazała w nim, że aktualnie pracuje w (...) w B., posiada umiejętność pisania na maszynie, praca w organach MO wydaje się jej ciekawa i chciałaby przyczynić się do utrzymania istniejącego porządku społecznego.

Z dniem 15.01.1988r. została mianowana funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa w okresie służby przygotowawczej na stanowisku sekretarza-maszynistki w sekretariacie SB (...) Urzędu Spraw Wewnętrznych w B.. Złożyła ślubowanie funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej. Do zakresu jej obowiązków na stanowisku sekretarki-maszynistki należało:

- przyjmowanie, rozdzielanie i wysyłanie korespondencji i przesyłek, przyjmowanie i nadawanie przesyłek poczty specjalnej,
- rejestrowanie wpływu i obiegu dokumentów oraz przesyłek/ prowadzenie dzienników korespondencyjnych, skorowidzów, książek doręczeń, rejestrów, dzienników podawczych itd.,
- załatwianie wszelkiej korespondencji wynikającej z zakresu czynności,
- prowadzenie kart kar i wyróżnień dla funkcjonariuszy SB rejonu (...),
- prowadzenie książki wyjść służbowych,
- przygotowanie list obecności na każdy miesiąc, bieżące nanoszenie stosownych adnotacji (choroba, urlop, delegacja itd.), gromadzenie i okresowe przekazywanie list do składnicy akt w miejscu,
- wykonywanie maszynopisów dla potrzeb kierownictwa i pracowników SB, prowadzenie dziennika maszynowego,
- obsługa Zastępcy Szefa i załatwianie innych spraw zleconych przez kierownictwo (...).

Do zakresu działania (...) Urzędu Spraw Wewnętrznych w B. należało między innymi:

- realizacja podstawowych zadań wykonawczych związanych z ochroną porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego,

- organizacja prowadzenia pracy operacyjnej,

- organizacja kontrwywiadowczej ochrony obiektów wojskowych oraz kontrwywiadowczego zabezpieczenia międzynarodowej wymiany osobowej,

- rozpoznawanie, zapobieganie, ujawnianie i wykrywanie oraz likwidowanie antysocjalistycznej i antypaństwowej działalności wymierzonej przeciwko konstytucyjnemu ustrojowi PRL,

- prowadzenie ochrony środowisk i obiektów w rejonie przed wrogą działalnością, analizowanie i przygotowywanie ocen stanu zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego rejonu,

- współdziałanie z Milicją Obywatelską, prokuraturą, sądem, WSW, KW AR oraz z władzami polityczno-administracyjnymi Rejonu.

(...) w B. swoim zakresem terytorialnym obejmował miasta: B., Ś., P., K. i realizował problematykę pionów operacyjnych SB (...) oraz pionów (...) SB (...), (...), (...) i (...).

W dniu 18.08.1988r. bezpośredni przełożeni D. C. złożyli wniosek o jej odwołanie z dotychczas zajmowanego stanowiska i mianowanie jej na stanowisko sekretarza-maszynistki (...) Urzędu Służby Bezpieczeństwa w B.. W uzasadnieniu wskazali, że D. C. pomimo krótkiego okresu służby dała się poznać jako zaangażowany, lojalny i sumienny funkcjonariusz. Nie ograniczała się do ustawowych godzin służby, była zawsze mobilna, kulturalna, pracowita i tajemnicza. Szybko pojmowała zasady pracy kancelaryjnej.

Powyższy wniosek został zaakceptowany, a D. C. z dniem 1.09.1988r. została odwołana z zajmowanego stanowiska, przeniesiona i mianowana na stanowisko sekretarza-maszynistki Referatu (...) (...) Urzędu Spraw Wewnętrznych w B.. D. C. w okresie pracy na stanowisku sekretarza maszynistki sekretariatu (...) w B. w praktyce zajmowała się obsługą tego sekretariatu. Była tam jedyną osobą zatrudnioną na tym stanowisku. Przyjmowała i wysyłała korespondencję, prowadziła dziennik korespondencji, sporządzała na maszynie pisma o charakterze jawnym. Nie brała udziału w sporządzaniu materiałów operacyjnych, ani nie miała do nich wglądu. Pisma o nadanej klauzuli od poufne wzwyż, tj. tajne i specjalnego przeznaczenia, sporządzali samodzielnie funkcjonariusze, którzy dysponowali własnymi maszynami do pisania. Dokumenty te były jej przekazywane celem nadania dalszego biegu w zamkniętych i zalakowanych kopertach. Nie brała udziału w czynnościach prowadzonych postępowań przygotowawczych, w tym przesłuchaniu świadków i podejrzanych. Do referatu ogólnego Milicji Obywatelskiej przeszła od 1.09.1988r. W Milicji Obywatelskiej pracowała do lata 1990r., tj. do czasu utworzenia Policji, w której kontynuowała służbę. Do 2003r. pracowała w Zespole (...) Komendy (...) Policji w B.. Od wiosny 2003r. do 30.04.2005r. pełniła służbę w Zespole (...) Komendy (...) Policji w B., gdzie przeszła na emeryturę.

Komisja Lekarska MSWiA w K. orzeczeniem z 6.04.2005r. uznała D. C. za całkowicie niezdolną do pracy w Policji od 6.04.2005r. Zaliczona została do III grupy inwalidów. Uznano, że inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą w Policji i ma charakter trwały.

Na podstawie orzeczenia Komisji Lekarskiej, rozkazem z dnia 18.04.2005r., Komendant (...) Policji w B. zwolnił D. C. ze służby stałej w Policji z dniem 30.04.2005r. W dniu zwolnienia ze służby zajmowała ona stanowisko specjalisty zespołu (...) (...) Policji w B..

W dniu 2.05.2005r. D. C. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury policyjnej oraz policyjnej renty inwalidzkiej. Oświadczyła, że przez okres jednego roku po zwolnieniu ze służby w (...) w B., tj. od dnia 1.05.2005r. do 30.04.2006r. zamierza pobierać świadczenie pieniężne wypłacane na podstawie art. 117 ustawy o Policji. W związku z tym nie zamierzała pobierać w owym okresie zarówno renty inwalidzkiej jak i emerytury.

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA decyzją z dnia 9.06.2005r. przyznał D. C. prawo do policyjnej renty inwalidzkiej, poczynając od dnia 1.05.2005r., tj. od następnego dnia po dniu zwolnienia ze służby. Świadczenie to

zostało przyznane do dnia 30.04.2008r. Przy ustaleniu wysokości renty inwalidzkiej uwzględniono zaliczenie jej do III grupy inwalidów. Podstawa wymiaru renty inwalidzkiej stanowiła kwotę 3.606,20 zł. Renta z tytułu ustalonego inwalidztwa wyniosła 40% podstawy wymiaru, tj. kwotę 1.442,48 zł. Świadczenie rentowe podlegało zawieszeniu z uwagi na pobieranie rocznego świadczenia wynikającego z art. 117 ustawy o Policji. Z kolei decyzją z tego samego dnia Dyrektor ZER MSWiA przyznał jej prawo do emerytury policyjnej od dnia 1.05.2005r. Podstawę wymiaru świadczenia stanowiła kwota 3.606,20 zł. Emerytura z tytułu wysługi lat wg zestawienia wyniosła 66% podstawy wymiaru, tj. kwotę 2.380,09 zł. Emeryturę podwyższono o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą (tak aby z tym zwiększeniem nie przekroczono 80% podstawy), tj. o kwotę 540,93 zł. Emerytura wraz z podwyższeniem stanowiła kwotę 2.884,96 zł. Wypłata świadczenia została zawieszona do dnia 30.04.2006r. z uwagi na pobieranie rocznego świadczenia wynikającego z art. 117 ustawy o Policji. Decyzją z dnia 3.04.2006r. organ rentowy ustalił wysokość świadczenia emerytalnego na kwotę 2.951,31 zł brutto miesięcznie i podjął jego wypłatę od dnia 1.05.2006r. z uwagi na zakończenie pobierania rocznego świadczenia. Świadczenie emerytalne podlegało waloryzacji.

Orzeczeniem z dnia 18.03.2008r. (...) Komisji Lekarskiej MSW w K., D. C. została zaliczona do III grupy inwalidów w związku ze służbą w Policji. Wskazano, że inwalidztwo jest trwałe i nie wyznacza się terminu badania kontrolnego z uwagi na wiek badanej.

Decyzją z dnia 29.04.2008r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA stwierdził, że (...) Komisja Lekarska MSWiA w K. orzeczeniem z dnia 18.03.2008r. ponownie zaliczyła D. C. do III grupy inwalidów pozostającej w związku ze służbą w Policji, nie wyznaczając kolejnego terminu badania kontrolnego. Wobec tego ustalony decyzją z dnia 09.06.2005r. wymiar procentowy policyjnej renty inwalidzkiej nie ulega zmianie. Organ rentowy poinformował, że nadal wypłacana będzie emerytura jako świadczenie korzystniejsze finansowo.

Instytut Pamięci Narodowej – (...), na podstawie analizy zapisów akt osobowych D. C., sporządził informację o przebiegu służby D. C. z dnia 26.10.2009r. o numerze (...), w której ustalił, że w okresie od 15.01.1988r. do 1.09.1988r. pełniła ona służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18.10.2006r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1994-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2007r., Nr 63, poz. 425 ze zm.).

Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3.12.2009r., wydaną na podstawie art. 15b w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji o nr 139431/2009 z 26.10.2009r., ponownie ustalono wysokość emerytury policyjnej D. C., która od dnia 1.01.2010r. wynosiła kwotę 3.279,85 zł. Podstawę wymiaru emerytury stanowiła kwota 4.168,59 zł. Do ustalenia wysokości emerytury z uwzględnieniem okresów służby wykazanych w informacji z IPN przyjęto wysługę emerytalną określoną w załączonym zestawieniu (...) (m.in. okres służby określony w art. 13 ust. 1 pkt 1b ustawy, tj. od 15.01.1988r. do 01.09.1988r. - 7 miesięcy i 18 dni). Łączna wysokość emerytury z uwzględnieniem podwyższenia z art. 15 ust. 4 ustawy stanowiła 78,68% podstawy wymiaru, tj. nie więcej niż 80% tej podstawy i wyniosła kwotę 3.279,85 zł.

Decyzją o zmianie emerytury policyjnej z dnia 17.12.2009r., Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, ustalił dla D. C. emeryturę policyjną do wypłaty w kwocie 2.694,66 zł, poczynając od dnia 1.01.2010r.

Podstawę wymiaru emerytury stanowiła kwota 4.168,59 zł. Wysokość emerytury stanowiła 78,68% podstawy wymiaru emerytury i wyniosła 3.279,85 zł. Rentę inwalidzką zawieszono z uwagi na pobieranie emerytury.

Prawo do świadczenia emerytalnego podlegało następnie corocznym waloryzacji. Od dnia 1.03.2017r. wysokość emerytury policyjnej stanowiła kwotę 3.875,37 zł. Zwaloryzowana podstawa wymiaru świadczenia stanowiła wówczas kwotę 4.925,48 zł. Emerytura od 01.03.2017r. była wypłacana w kwocie 3.175,59 zł netto miesięcznie.

W dniu 5.05.2017r. Instytut Pamięci Narodowej, na podstawie art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... w oparciu o dokumenty w aktach osobowych D. C. sporządził informację o przebiegu

jej służby o numerze (...). Wskazał w niej, że w okresie od 15.01.1988r. do 1.09.1988r. pełniła ona służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13 b ustawy. Powyższa informacja stanowiła podstawę do wydania przez Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zaskarżonych decyzji emerytalnej oraz rentowej z dnia 26.07.2017r. Okres służby od 15.01.1988r. do 1.09.1988r. przy ustaleniu wysługi emerytalnej, uwzględniony został jako 0% podstawy wymiaru.

W dniu 6.02.2017r. D. C. w trybie przewidzianym w art. 8 a ustawy z dnia 16.12.2016r. o zmianie w/w ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy

Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, zwróciła się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o skorzystanie z uprawnienia do wyłączenia stosowania wobec niej art. 15 c w/w ustawy i wydanie w tym zakresie stosownej decyzji. Powyższy wniosek został rozpatrzony negatywnie.

Odwołania ubezpieczonej w ocenie Sądu Okręgowego okazały się zasadne.

Przedmiotem sporu była zasadność zastosowanego przez organ rentowy obniżenia wysokości świadczeń z tytułu policyjnej emerytury oraz renty inwalidzkiej dla D. C. w oparciu o przepisy ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... w związku z zarzuconą jej służbą na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu tej ustawy (dalej „ustawa zaopatrzeniowa”).

Na wstępie Sąd Okręgowy wskazał, iż z dniem 1.01.2017r. weszła w życie ustawa z dnia 16.12.2016r. o zmianie powołanej wyżej ustawy zaopatrzeniowej (Dz.U.2016r., poz. 2270, dalej „ustawa zmieniająca”), na mocy której wprowadzono do niej art. 13b, zawierający ustawową definicję „służby na rzecz totalitarnego państwa”, za którą uznano służbę od dnia 22 lipca 1944r. do dnia 31 lipca 1990r. w enumeratywnie wymienionych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. Przy czym zgodnie z treścią także znowelizowanego art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, informację o przebiegu służby wskazanych funkcjonariuszy na rzecz totalitarnego państwa sporządza Instytut Pamięci Narodowej- (...)w oparciu o posiadane akta osobowe i udostępnia ją organowi emerytalnemu na jego wniosek. Z kolei w art. 15c uregulowano zasady obliczenia wysokości emerytury dla tych osób. I tak zgodnie z brzmieniem ust. 1-3 tego przepisu:

1. W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi:

- 1) 0% podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2) 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz 2-4.

2. Przepisy art. 14 i art. 15 ust. 1-3a, 5 i 6 stosuje się odpowiednio. Emerytury nie podwyższa się zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b.

3. Wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ustawa zmieniająca wprowadziła również odmienną formułę ustalenia podstawy wymiaru renty inwalidzkiej dla funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. W treści ustawy zaopatrzeniowej dodany został art. 22a, w którego ust. 1-3 przewidziano, że :

1. W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzką ustaloną zgodnie z art. 22 zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Przy zmniejszaniu renty inwalidzkiej okresy służby, o której mowa w art. 13b, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

2. W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i została zwolniona ze służby przed dniem 1.08.1990r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej.

3. Wysokość renty inwalidzkiej, ustalonej zgodnie z ust. 1, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przy czym w kolejnych jednostkach redakcyjnych zarówno art. 15c jak i art. 22a ustawy zaopatrzeniowej uregulowano, że w celu ustalenia wysokości odpowiednio emerytury i renty inwalidzkiej, organ emerytalny występuje do Instytutu Pamięi Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z wnioskiem o sporządzenie informacji, o której mowa w art. 13a ust. 1 (art. 15c ust. 4 i art. 22a ust.4). W obu przypadkach zastrzeżono także, że przepisów o obniżeniu wysokości świadczenia nie stosuje się, jeżeli osoba, o której mowa w tych przepisach, udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (art. 15c ust. 5 i art. 22a ust. 4). Środkiem dowodowym może być zarówno informacja, o której mowa w art. 13a ust. 1, jak i inne dowody, w szczególności wyrok skazujący, choćby nieprawomocny, za działalność polegającą na podjęciu, bez wiedzy przełożonych, czynnej współpracy z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego w okresie służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b (art. 15c ust. 6 i art. 22a ust.6). Wskazano także, że Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłosi, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", obowiązującą od dnia ogłoszenia ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. miesięczną kwotę przeciętnej emerytury oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obliczoną za ostatni miesiąc kwartału poprzedzającego datę ogłoszenia ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. Do obliczenia miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury (odpowiednio renty) przyjmuje się kwoty wszystkich jednostkowych emerytur, wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przed odliczeniem składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, a także przed dokonaniem zmniejszeń z tytułu zawieszalności oraz przed dokonaniem potrąceń i egzekucji. Kwoty, o których mowa w zdaniu pierwszym, oblicza się bez kwot wyrównań oraz dodatków i innych świadczeń pieniężnych przysługujących do emerytury. Miesięczna kwota przeciętnej emerytury i reny, o której mowa wyżej, podlega waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 15c ust. 7-10 i art. 22a ust. 7-9).

Ogłoszona w komunikacie Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20.02.2017r., miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, od dnia 1.03.2017r. wyniosła 2.069,02 zł (M.P. z 2017r. poz. 222). Natomiast ogłoszona w komunikacie Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20.02.2017r., miesięczna kwota przeciętnej renty wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, od dnia 1.03.2017r. wyniosła 1.510,71 zł (M.P. z 2017r. poz. 216).

Sąd meriti przypomniał także, bo kwestia ta była podnoszona przy okazji zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie, że przed Trybunałem Konstytucyjnym od dnia 27.02.2018r. zawisła sprawa o sygnaturze P 4/18, której przedmiotem jest kwestia zgodności z Konstytucją art. 15c, art. 22a, art. 13 ust. 1 pkt 1c w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej z dnia 18.02.1994r., a która do dnia dzisiejszego nie została rozpoznana. Natomiast Trybunał Konstytucyjny w dniu 16.06.2021r. wydał wyrok w innej sprawie o sygnaturze P 10/20, w którym stwierdził, że art. 22a ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej z dnia 18.02.1994r. jest zgodny z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przechodząc do meritum sprawy, Sąd I instancji wskazał, iż zajmuje stanowisko, wobec podniesionych przez ubezpieczoną zarzutów dotyczących niezgodności z Konstytucją przepisów ustawy zaopatrzeniowej, w oparciu o które wydane zostały zaskarżone decyzje, iż nie jest uprawniony do samodzielnego rozstrzygnięcia na potrzeby konkretnej sprawy o niekonstytucyjności przepisu ustawy i usuwania go z systemu prawnego. W razie zastrzeżeń co do zgodności przepisu ustawy z Konstytucją istnieje specjalny tryb, przewidziany w art. 188 Ustawy Zasadniczej, pozwalający na wyeliminowanie takiego przepisu z obrotu prawnego. Dopóki zatem nie zostanie stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny niezgodność określonego przepisu z Konstytucją, dopóty ten przepis podlega stosowaniu i może stanowić podstawę merytorycznych rozstrzygnięć sądowych (tak też wyrok SN z dnia 2.04.2009r. w sprawie IV CSK 485/08). Natomiast sądy mogą i powinny dokonywać wykładni obowiązujących przepisów prawa, w tym wykładni prokonstytucyjnej, zwłaszcza wtedy, gdy długość oczekiwania na rozpoznanie sprawy przez Trybunał Konstytucyjny przekracza rozsądne granice i narusza prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. W tym duchu należy odczytywać uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego – Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16.09.2020r. w sprawie III UZP 1/20, zgodnie z którą (teza) kryterium "służby na rzecz totalitarnego państwa" określone w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Przy czym w ocenie Sądu powyższe wskazanie interpretacyjne powinno być stosowane ostrożnie i jednak w wąskim zakresie, bardziej jako kryterium pomocnicze w wypadkach wątpliwych, bowiem treść analizowanego art. 13b ust. 1 wydaje się być jednoznaczna i konstrukcyjnie zawiera typową ustawową, tzw. legalną definicję pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa”, w której utożsamiono ją („uznaje się”) ze służbą w konkretnych, enumeratywnie wymienionych formacjach, a nie jej materialnymi przejawami, np. w postaci naruszania praw i wolności człowieka. W tym kontekście na pewno przesądzająca nie może być informacja o przebiegu służby sporządzona przez IPN, bowiem sąd w postępowaniu odwoławczym od decyzji organu rentowego stosuje przepisy kodeksu postępowania cywilnego, a w ramach tego podstawową zasadę swobodnej oceny dowodów z art. 233§1 k.p.c..

Zdaniem Sądu Okręgowego nietrafny był zarzut, sformułowany przez D. C. w piśmie procesowym z dnia 19.07.2018r., naruszenia przez organ rentowy art. 33 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej przez to, że nie zaistniała żadna ze wskazanych tam podstaw do zmiany pierwotnych decyzji dotyczących wysokości przyznanych jej świadczeń (k.31-32). Ubezpieczona pominęła bowiem, że w ustawie zmieniającej z 16.12.2016r. w art. 2 została wprowadzona odrębna regulacja pozwalająca na ponowne ustalenie wysokości świadczeń. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu:

1. W przypadku osób, w stosunku do których z informacji, o której mowa w art. 13a ustawy zmienianej w art. 1, wynika, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zmienianej w art. 1, i które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają przyznane świadczenia na podstawie ustawy zmienianej w art. 1, organ emerytalny właściwy według przepisów ustawy zmienianej w art. 1, wszczyna z urzędu postępowanie w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń, o których mowa w art. 15c lub art. 22a ustawy zmienianej w art. 1.

2. (...).

3. Od decyzji ustalającej prawo do świadczeń, o których mowa w art. 15c, art. 22a lub art. 24a ustawy zmienianej w art. 1, przysługuje zainteresowanemu odwołanie do właściwego sądu, według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. Złożenie odwołania od decyzji nie wstrzymuje jej wykonania.

4. Wypłata świadczeń ustalonych zgodnie z ust. 1 i 2 oraz art. 4 ust. 4 następuje od dnia 1 października 2017 r.

Sąd Okręgowy dokonał zatem oceny służby D. C. pod kątem treści art. 13 b ustawy. Oparł się przy tym na analizie zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci archiwalnych akt osobowych funkcjonariusza D. C., jej zeznań oraz zeznań świadka B. W.. Wskazał, iż ubezpieczona nie kwestionowała wiarygodności dokumentacji zawartej w jej aktach osobowych, a jej zeznania korespondowały z ich treścią. Pomocne okazały się też udostępnione przez IPN dokumenty dotyczące struktury i zakresu działania jednostki, w której D. C. pełniła służbę. Istotne dla rozstrzygnięcia sprawy fakty ustalone na tej podstawie, zostały przedstawione w stanie faktycznym wraz z powołaniem się na

konkretny materiał dowodowy. Nie było przy tym żadnych podstaw do kwestionowania wiarygodności zeznań zarówno D. C. jak i świadek B. W.. W szczególności korespondowały one z dokumentacją archiwalną zawartą w aktach osobowych ubezpieczonej, a także udostępnionym przez IPN pisemnym zakresem obowiązków sekretarki-maszynistki (...) w B.. Bezspornie D. C. przez 8 miesięcy (od 15.01.1988r. do 1.09.1988r.) pełniła służbę w Służbie Bezpieczeństwa, wymienionej w art. 13 b ust. 1 pkt 5 lit. c i d ustawy zaopatrzeniowej. Z informacji dodatkowej uzyskanej z IPN wraz z dokumentacją archiwalną dotyczącą struktury organizacyjnej Służby Bezpieczeństwa (...) w B. wynikało, że ubezpieczona pełniła służbę w (...) w B. szczebla rejonowego, wykonującej zadania wszystkich jej najważniejszych pionów, w tym operacyjnych, (...), (...), (...), paszportów i łączności. Przy czym ubezpieczona była zatrudniona na etacie w wydzielonym sekretariacie do obsługi wszystkich tych pionów, w tym np. paszportowego, co wynikało też z zeznań B. W.. Struktura ta nie była duża i liczyła łącznie 19 pracowników, stąd jeden pracownik sekretariatu (vide struktura organizacyjna, koperta, k. 199 na str. 2-6). Zaznaczyć przy tym należy, że formalnie w treści art. 13 ust. 1 pkt. 5 ustawy nie został wymieniony sekretariat SB, lecz konkretne piony – departamenty i biura. Można mieć wątpliwości, czy stanowisko powierzone ubezpieczonej mieści się w tym zamkniętym katalogu. W ocenie Sądu należało przyjąć, że nie, skoro sekretariat w strukturze organizacyjnej został wyłączony z konkretnych pionów. Nieumieszczenie sekretariatu w wykazie mogło być uzasadnione usługowym charakterem tej jednostki organizacyjnej. Niezależnie od tego, z zakresu obowiązków powierzonych ubezpieczonej wynikało, że wykonywała czynności wyłącznie pomocnicze, związane głównie z obiegiem korespondencji służbowej, bez wpływu na jej merytoryczną zawartość. Nie uczestniczyła także w czynnościach operacyjnych i śledczych, na żadnym ich etapie, poza technicznym obiegiem wytworzonej korespondencji. W ocenie Sądu tak ustalony przebieg służby nie stanowił w praktyce wymiernej służby na rzecz totalitarnego państwa, zarówno w zakresie podejmowanych czynności jak i czasu jej trwania (zaledwie 8 miesięcy). Tym samym jej służba nie spełniała wskazanych wyżej kryteriów interpretacyjnych „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. W konsekwencji nie zaistniały przesłanki do obniżenia w trybie tej ustawy wysokości jej świadczeń.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając go w całości. Wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia tj.:

a. art. 327 § 1¹ k.p.c. poprzez brak wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej i wskazania podstawy prawnej na podstawie, której Sąd I instancji ustalił wysokość policyjnej emerytury i renty inwalidzkiej odwołującej z pominięciem art. 13b w związku z art. 15c ust. 1-3 i art. 22a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy...

b. art. 233 § 1 k.p.c., polegające na dowolnej, a nie swobodnej ocenie charakteru służby odwołującej i uznaniu, że nie polegała ona na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych podczas, gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że w spornym okresie odwołująca pełniła służbę w jednostkach / formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, co nakazywało wysnucie wniosków przeciwnych;

c. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 252 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia - polegające na zakwestionowaniu przez Sąd I instancji informacji o przebiegu służby sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej - Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, pomimo braku udowodnienia przez odwołującą okoliczności przeciwnych;

d. art. 390 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20 znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie i nieuprawnione przyjęcie, że brak wykazania dopuszczenia się przez odwołującą naruszenia podstawowych wolności i praw człowieka i obywatela uprawniało do odmowy zastosowania art. 15c ust. 1-3 i art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a. art.13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieprawidłową jego interpretację i nieuzasadnione przyjęcie, że zasadnicze znaczenie dla ustalenia służby na rzecz państwa totalitarnego mają czynności wykonywane w czasie jej pełnienia przez odwołującą, a nie czynności operacyjno – techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa wykonywane przez odpowiedniki terenowe jednostek organizacyjnych MSW enumeratywnie wymienione w tym przepisie;

b. art. 13a ust. 5, art. 13b i art. 15c oraz art. 22a ustawy zaopatrzeniowej oraz S 14 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 grudnia 2018 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy..., poprzez ich niezastosowanie, co skutkowało brakiem uznania, że odwołująca pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego;

c. art. 15c i art. 22a w związku z art. 13a ust. 5 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że odwołująca nie powinna podlegać rygorom przewidzianym w tych przepisach, pomimo iż spełnia przesłanki w nich określone;

d. art. 15c ust. 5 i art. 22a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieuzasadnione pominięcie zasad zawartych w tych dyspozycjach stanowiących, że przepisów art. 15c ust. 1-3 i art. 22 ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej nie stosuje się, jeżeli osoba, o której mowa w tym przepisach udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynności wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego – pomimo, że odwołująca nie wykazała spełnienia tych okoliczności;

e. art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy..., co skutkowało brakiem akceptacji przez Sąd I instancji dokonania przez pozwanego wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń”.

Tak argumentując, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołań w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi decyzję w zakresie zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów postępowania.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wniosła o oddalenie apelacji pozwanego w całości i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

W piśmie z dnia 18 maja 2022r. zgłosił swój udział w sprawie Rzecznik Praw Obywatelskich i złożył odpowiedź na apelację, wnosząc o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona.

Wstępnie przypomnienia wymaga, że w dniu 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... , na mocy której wprowadzono przepis art. 13b, ustalający katalog cywilnych i wojskowych instytucji i formacji, w których służba od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. jest uznawana za służbę na rzecz totalitarnego państwa. Nadto ustawa zmieniająca wprowadziła zasady ustalania wysokości policyjnej emerytury i renty inwalidzkiej.

Zauważyć zatem należy, że w niniejszej sprawie ustalone zostało, że odwołująca niewątpliwie w okresie od 15.01.1988 roku do 1.09.1988 pełniła służbę w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy. Zatem z mocy art. 15c i 22a cyt. ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy [...], już na tej tylko podstawie zasadnym było obniżenie świadczeń.

Sąd Apelacyjny, odmiennie niż Sąd Okręgowy, nie miał w powyższym zakresie wątpliwości co do prawidłowości zastosowania przez organ rentowy przepisów prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny nie zgadza się z argumentacją ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności zwrócił uwagę, że nie podziela zapatrywań prawnych sformułowanych w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 roku, sygn. akt III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), zgodnie z którą kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego organowi stosującemu przepis art. 15c i 22a ustawy zaopatrzeniowej nie przyznano uprawnienia do kształtowania treści pojęcia "służba na rzecz totalitarnego państwa" w sposób dowolny.

Zgodnie z dominującą obecnie zasadą wykładni, mimo jednoznaczności językowej, dopuszczalne jest kontynuowanie zabiegów interpretacyjnych i oddanie pierwszeństwa rezultatowi otrzymanemu wedle dyrektyw funkcjonalnych ale jedynie wtedy, gdy rezultat językowy burzy podstawowe założenia o racjonalności prawodawcy. Za niedopuszczalne należy uznać to w sytuacji, gdy 1) treść sformułowanej definicji legalnej jest jednoznaczna językowo; 2) jednoznaczny językowo przepis przyznaje jakimś podmiotom określone kompetencje (por. M. Zieliński, Wybrane zagadnienia wykładni prawa, PiP 2009, nr 6, s. 9) – co ma miejsce w niniejszym przypadku. Ustawodawca wskazał jednocześnie wyłączny rodzaj dowodu, który służyć ma ustaleniu spełnienia się przesłanek tworzących definicję legalną wskazanego pojęcia. Dowodem tym jest przewidziany w art. 13a ustawy zaopatrzeniowej dokument nazwany zaświadczeniem.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ustawa zawiera definicję legalną, z której wynika jednoznacznie, że okolicznościami przesądzającymi o kwalifikacji służby danej osoby, jako "służby na rzecz totalitarnego państwa" są wyłącznie ramy czasowe i miejsce pełnienia służby. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 października 2020 r. (I OSK 3208/19. Od zasady, o której mowa w art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej ustawodawca przewidział wyjątek. Zezwolił bowiem ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych na wyłączenie stosowania tego przepisu w przypadku, gdy służba funkcjonariusza pełniona na rzecz totalitarnego państwa przed dniem 31 lipca 1990 r. była krótkotrwała, a po dniu 12 września 1989 r. rzetelnie wykonywał zadania i obowiązki, w szczególności z narażeniem zdrowia i życia. Ustawodawca uznał przy tym, że przesłanki te muszą być spełnione w stopniu kwalifikowanym, jako szczególnie uzasadniony przypadek.

Niezaprzeczalnie wolą ustawodawcy było doprowadzenie regulacji prawnych dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb wymienionych w ustawie do rozwiązania zgodnego ze sprawiedliwością społeczną poprzez zlikwidowanie przywilejów dla osób, którym takie przywileje, z tytułu wykonywania służby na rzecz totalitarnego państwa, nie należały się. Z tych właśnie względów, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura za ten okres wynosi 0 % podstawy jej wymiaru. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej (druk nr (...) z kadencji sejmu 2015-2019) wskazano m.in., że ograniczenie przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa (...) jest konieczne ponieważ nie zasługują one na ochronę prawną przede wszystkim ze względu na powszechne poczucie naruszenia w tym zakresie zasady sprawiedliwości społecznej. W uzasadnieniu projektu wskazano, że jako przywilej należy rozumieć ustalenie świadczeń emerytalnych i rentowych na zasadach znacznie korzystniejszych, wynikających z ustawy zaopatrzeniowej w stosunku do sposobu ustalania emerytur i rent zdecydowanej większości obywateli na podstawie ustawy o emeryturach rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Chodzi o możliwość przejścia na emeryturę już po 15 latach służby. Jako podstawa wymiaru emerytury lub renty przyjmowane jest uposażenie należne na ostatnio zajmowanym stanowisku, zaś kwota emerytury lub renty inwalidzkiej może stanowić nawet 80 % (emerytura) lub 90 % (renta inwalidzka) tego uposażenia. Zdaniem autora projektu, o ile taki sposób ustalania świadczeń emerytalno - rentowych dla funkcjonariuszy strzegących bezpieczeństwa państwa, obywateli i porządku publicznego jest jak najbardziej zasadny, o tyle jest nie do przyjęcia dla byłych funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Istotnym przywilejem funkcjonariusza policji jest również bardzo korzystna regulacja polegająca na tym, że świadczenie emerytalne wzrasta o 2,6 % wymiaru za każdy dalszy rok służby (art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy). Celem ustawy nowelizującej było zniesienie tego przywileju i przyjęcie za okresy służby na rzecz totalitarnego państwa 0 % podstawy wymiaru. Można zatem stwierdzić, że tak rozumiany cel ustawy wyraża się w pozbawieniu

przywilejów nabytych z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa. Jedynie w przypadku krótkotrwałości tej służby, która w dodatku oceniana być musi jako szczególnie uzasadniony przypadek, ustawodawca wyraził wolę odstąpienia od zasady. Przewidziana ustawowo w art. 8a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej dopuszczalność wyłączenia stosowania art. 15c ustawy, skutkująca objęciem osób, o których mowa w tych przepisach unormowaniami zawartymi w art. 15, ww. ustawy, stanowi swoistego rodzaju *lex specialis*. Sytuuje osoby te w wyjątkowej pozycji. Tym samym, zbędne jest dopatrywanie się podtekstów w definicji legalnej pojęcia "służba na rzecz totalitarnego państwa".

Założenie przyjęte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 roku, sygn. akt III UZP 1/20, iż służba ta powinna być oceniana indywidualnie i wymaga zbadania jej charakteru, stanowi zaprzeczenie woli ustawodawcy, a nadto nakłada na organ niewykonalny *de facto* obowiązek dowodowy, a tym samym czyni niemożliwą jego ocenę przez sąd.

Pogląd powielany w orzecznictwie, a także w piśmiennictwie prawniczym, zgodnie z którym definicja ustawowa „służby na rzecz totalitarnego państwa” przedstawia się jako kryterium wyjściowe w analizie sytuacji prawnej indywidualnych funkcjonariuszy, mające w istocie konstrukcję obalalnego ustawowego domniemania - w ocenie Sądu Apelacyjnego nie znajduje oparcia w przepisach ustawy zaopatrzeniowej odczytywanych w zgodzie z konstytucyjnymi zasadami wyznaczającymi standardy demokratycznego państwa.

Ustawodawca, poza ścisłą definicją legalną odwołującą się do przejrzystych i jednoznacznych kryteriów, nie upoważniających do jakiegokolwiek dalszej interpretacji, wprowadza rozwiązania ustawowe, które wypełniają wymagane od ustawodawcy standardy demokratycznego państwa prawnego, a w szczególności realizują wymóg tworzenia takich regulacji prawnych, które pozostają w zgodzie z zasadą sprawiedliwości społecznej. Przede wszystkim ustawodawca pozwala na wyłączenie z katalogu osób poddanych generalnej zasadzie, o której mowa w art. 15c ust. 1, art. 22a ust. 1 i 24a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej tych osób, które udowodnią, że przeciwdziałały swojej działalnością totalnemu ustrojowi (art. 15c ust. 5 i 6 i odpowiednio art. 22a ust. 5 oraz art. 24a ust. 6 ustawy zaopatrzeniowej). Jest to regulacja na tyle jasno skonstruowana, że nie wymaga odwoływania się do wykładni funkcjonalnej czy systemowej. Co więcej, należy zauważyć, że regulacja ta wzmacnia legalną definicję pojęcia "służby na rzecz totalitarnego państwa", albowiem dowodzi, że powinno być ono rozumiane wyłącznie przez pryzmat czasu i miejsca jej pełnienia.

Innymi słowy, gdyby w definicji tej zakodowane było "bezpośrednie zaangażowanie funkcjonariusza w realizację zadań i funkcji państwa totalitarnego" w odróżnieniu od "służby na rzecz państwa jako takiego" - to wskazana regulacja pozwalająca wyłączyć unormowania "restrykcyjne", jak określa je orzecznictwo, byłaby zbędna.

Jako niezrozumiałe wydaje się zatem poszukiwanie możliwości uzyskania tożsamego rezultatu, poprzez niedozwoloną modyfikację definicji legalnej. Przypomnieć bowiem trzeba, że uprawnienie sądu do wykładni prawa kończy się tam, gdzie zaczyna się tworzenie nowej normy prawnej w toku stosowania prawa.

Reasumując tę część rozważań, Sąd Apelacyjny uznaje, za całkowicie zbędne, a nadto sprzeczne z fundamentalnymi zasadami wykładni twierdzenie o konieczności odkodowania pełnej treści pojęcia "służby na rzecz totalitarnego państwa" poprzez indywidualizowanie charakteru tej służby. W istocie bowiem taka wykładnia sprowadza się do stworzenia nowej normy prawnej, w dodatku sprzecznej z celem i brzmieniem pozostałych regulacji ustawy zaopatrzeniowej.

Zauważyć należy, że powyższy pogląd nie jest odosobniony. Również SSA Jerzy A. Sieklucki w zdaniu odrębnym do wyroku SA w Lublinie z 15.12.2020 r., Legalis nr 2530663) nie podzielił poglądu zawartego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, że fakt pełnienia „służby na rzecz totalitarnego państwa” w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w instytucjach i formacjach wskazanych w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... wykazany w informacji IPN o przebiegu służby, może być kwestionowany poprzez dowodzenie, że służba pełniona w tym czasie nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa, z pominięciem wskazanej w ustawie zaopatrzeniowej drogi pozwalającej na niestosowanie przepisów ustawy w odniesieniu do osób, które udowodnią, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęły współpracę i czynnie wspierały osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Takie podejście niweczy istotę

nowelizacji ustawy zaopatrzeniowej. SSA Jerzy A. Sieklucki zauważył, że ideą tej nowelizacji było wprowadzenie do systemu prawa takich rozwiązań, które w pełniejszym zakresie zapewniłyby zniesienie przywilejów emerytalno-rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL, poprzez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., ponieważ wprowadzone na gruncie ustawy dezubekizacyjnej z 2009 r. rozwiązania okazały się w praktyce nie w pełni skuteczne. Chodziło o wyeliminowanie wątpliwości interpretacyjnych przy ocenie służby byłych funkcjonariuszy na rzecz totalitarnego państwa poprzez precyzyjne wskazanie instytucji i formacji, w których służba miała taki właśnie charakter. SSA Jerzy A. Sieklucki zaprezentował stanowisko, że w świetle przepisu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej wystarczające jest formalne (udokumentowane) wykazanie, że wnioskodawca pełnił służbę w jednej z enumeratywnie wymienionych w tym przepisie instytucji czy formacji, która została uznana przez ustawodawcę za służbę na rzecz totalitarnego państwa. A zatem, wystarczający jest fakt pełnienia służby w tych instytucjach i formacjach, natomiast rzeczywisty charakter zadań i obowiązków funkcjonariusza realizowanych w tych instytucjach i formacjach jest, w świetle tej normy, prawnie obojętny. Powyższe skutkuje tym, że kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej podlega sądowej weryfikacji, ale jedynie w zakresie formalnej przynależności konkretnego funkcjonariusza do instytucji wymienionych w art. 13b ustawy. SSA Jerzy A. Sieklucki zauważył, że ustawodawca, w ustawie zaopatrzeniowej, nie przewidział po stronie takiego funkcjonariusza uprawnienia do kwestionowania faktu pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa poprzez dowodzenie, że służba pełniona w tym czasie, we wskazanych w art. 13b instytucjach i formacjach, nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Wskazał natomiast, że funkcjonariusz, któremu obniżono świadczenie zaopatrzeniowe, może wystąpić do właściwego ministra o weryfikację spornych okresów jego służby w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej jeżeli uważa, że spełnił warunki, o których mowa w jej art. 8a. Nadto, ustawa przewiduje, że przepisów obniżających świadczenia nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona udowodni, że przed rokiem 1990 r. funkcjonariusz, bez wiedzy przełożonych, współpracował i czynnie wspierał osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (tak: art. 15c ust. 5, art. 22a ust. 5, art. 24a ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej).

Sąd Apelacyjny nadto zwrócił uwagę, że cel tej nowelizacji w swoim generalnym założeniu i co do zasady uzasadnia ingerencję ustawodawcy zwykłego w ustalone uprawnienia emerytalne i rentowe w/w funkcjonariuszy, gdyż uprawnienia te - o ile ich istnienie lub wysokość mają ścisły związek z tą służbą - zostały nabyte niegodziwie. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 lutego 2010 r. w sprawie sygn. akt K 6/09 uznał, iż art. 15b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy... jest zgodny z art. 2, art. 10, art. 30, art. 32 i art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 42 Konstytucji. W uzasadnieniu wyroku z dnia 24 lutego 2010 r. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, iż z konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i stanowionego przez niego prawa nie wynika w żaden sposób, że każdy bez względu na cechujące go właściwości, może zakładać, że unormowanie jego praw socjalnych nie ulegnie nigdy w przyszłości zmianie na jego niekorzyść. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego ustawodawca był uprawniony do wprowadzenia regulacji obniżających w racjonalnie miarkowany sposób świadczenie emerytalne za okres służby w organach bezpieczeństwa publicznego, których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów. Zdaniem Trybunału zasada ochrony praw nabytych zakazuje arbitralnego znoszenia lub ograniczenia praw podmiotowych przysługujących jednostce lub innym podmiotom prywatnym występującym w obrocie prawnym. Ochrona praw nabytych nie oznacza przy tym nienaruszalności tych praw i nie wyklucza stanowienia regulacji mniej korzystnych, jeżeli przemawiają za tym inne zasady, normy lub wartości konstytucyjne. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego zasada ochrony praw nabytych nie ma zastosowania do praw nabytych niesłusznie lub niegodziwie, a także praw nie mających oparcia w założeniach obowiązującego w dacie orzekania porządku konstytucyjnego.

Odnosząc powyższą ocenę do treści art. 15c i 22a cyt. ustawy zaopatrzeniowej, Sąd Apelacyjny uznał, iż nie stanowią one naruszenia powszechnej zasady równości lub proporcjonalności świadczeń uzyskiwanych z zaopatrzenia emerytalno-rentowego służb mundurowych przez osoby pełniące służbę na rzecz totalitarnego państwa, które

stosowały bezprawne, niegodne lub niegodziwe akty lub metody przemocy politycznej wobec innych obywateli, w porównaniu do standardów świadczeń uzyskiwanych z powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego.

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2011 r. uprzednia nowelizacja z 2009 roku zaliczała okresy służby w organach bezpieczeństwa państwa do tzw. wysługi emerytalnej funkcjonariuszy służb mundurowych i przyznanie po 0,7 % podstawy wymiaru emerytury obliczanej od ostatniego, tj. z reguły najwyższego miesięcznego uposażenia na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym, w żaden sposób nie dyskryminowała tych osób. Przeciwnie, nadal, pomimo tej nowelizacji i obniżenia współczynnika z 1,3 % do 0,7 % świadczenia tej grupy ubezpieczonych (adresatów nowelizacji z 2009 roku) były co najmniej porównywalne, a nawet korzystniejsze niż świadczenia ustalane w systemie nabywania świadczeń emerytalnych lub rentowych z powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych. Sąd Najwyższy argumentował wówczas, że uprawnionym do świadczeń z systemu powszechnego ustala się podstawę wymiaru świadczeń nie od najwyższego dochodu osiąganego w jednym (ostatnim) miesiącu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale z wieloletniego okresu ubezpieczenia i od przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe według przepisów prawa polskiego z okresu kolejnych 10 kalendarzowych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, albo z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, poprzedzających bezpośrednio rok zgłoszenia wniosku o świadczenie (art. 15 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Nadal (po wprowadzeniu zasad nowelizacją z 2009 roku) mniej korzystne jest uregulowanie uprawnień emerytalno-rentowych ofiar systemu represji politycznych stosowanych przez organy bezpieczeństwa państwa totalitarnego, którym wprawdzie okresy uwięzienia z przyczyn politycznych uwzględnia się jako składkowe okresy ubezpieczenia, ale z „zerową” podstawą wymiaru świadczeń za konkretne lata (okresy) pozbawienia wolności z przyczyn politycznych wobec nieuzyskiwania podlegającego obowiązkowi składkowemu dochodu wskutek poddania ich bezprawnym represjom politycznym ze strony tzw. aparatu bezpieczeństwa (...). Zatem, obecne przyjęcie „zerowego” wskaźnika podstawy wymiaru (z ostatniego, w normalnym biegu zdarzeń najwyższego uposażenia przysługującego na zajmowanym stanowisku służbowym) za okresy świadomej służby na rzecz totalitarnego państwa tj. w organach bezpieczeństwa państwa stosujących totalitarną przemoc polityczną, represje polityczne jest społecznie sprawiedliwe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego służba w organach totalitarnej państwowej przemocy politycznej, w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie może być tytułem do dalszego utrzymywania lub korzystania z przywilejów uzyskanych z nielegalnej, niegodnej lub niegodziwej służby z natury rzeczy i z punktu widzenia podstawowych, bo przyrodzonych naturze ludzkiej standardów prawnych i obywatelskich demokratycznego państwa prawnego, tj. przywilejów z tytułu służby w organach, które w istocie rzeczy były strukturami niebezpieczeństwa państwa totalitarnego, przeznaczonymi do zwalczania ruchów niepodległościowo-wolnościowych i demokratycznych dążeń oraz aspiracji do odzyskania lub przywrócenia podstawowych praw i wolności obywatelskich.

Jednoznacznie krytycznie należy ocenić powoływanie się na jakiegokolwiek argumenty zmierzające do utrzymania przywilejów nabytych z tytułu lub w związku z uczestnictwem w systemie zniewolenia i stosowania represji politycznych przez służby niebezpieczeństwa państwa komunistyczno-totalitarnego przez świadomych swej służby funkcjonariuszy. Powoływanie się na zasadę praw nabytych, które w istocie rzeczy zmierza do utrzymania przywilejów (bo w dalszym ciągu korzystniej liczonych świadczeń według nowelizacji z 2009 roku, z uwagi na sposób ustalania wysokości świadczenia) nabytych niesłusznie, niegodnie lub niegodziwie z tytułu lub związku z uczestnictwem w strukturach służb niebezpieczeństwa totalitarnego, które zwalczały przyrodzone prawa człowieka i narodu oraz podstawowe wolności obywatelskie, nie stanowi prawnej, prawniczej ani etycznie-moralnej podstawy do kontestowania zgodnej z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej legalności zmian ustawodawczych zmierzających do zrównoważenia uprawnień zaopatrzeniowych byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa państwa totalitarnego i co istotne - tylko za okresy takiej represyjnej służby - do standardów i poziomu powszechnych uprawnień emerytalno-rentowych ogółu ubezpieczonych obywateli. Odpowiada to konstytucyjnym zasadom urzeczywistniania nie tylko zasady sprawiedliwości społecznej, ale realizuje ustawodawczy i jurysdykcyjny obowiązek zapewnienia reguł elementarnej przyzwoitości, które wymagają, aby przywileje zaopatrzeniowe sprawców lub uczestników systemu zniewolenia i stosowania totalitarnych represji politycznych uzyskane w okresach i z takiego nielegalnego, niegodnego

lub niegodziwego tytułu, nie odbiegały znacząco od standardów świadczeń emerytalno-rentowych wynikających z powszechnego systemu świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Z bezprawnego tytułu i okresów uczestnictwa w zwalczaniu przyrodzonych praw człowieka i narodu oraz podstawowych wolności obywatelskich nie sposób prawnie ani racjonalnie wywodzić żądania utrzymania niesłusznie, niegodnie lub niegodziwie nabytych przywilejów z zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych. Tak uzyskane przywileje nie podlegają ochronie w demokratycznym porządku prawa krajowego, wspólnotowego i międzynarodowego, ponieważ osoby zwalczające przyrodzone prawa człowieka i narodu oraz podstawowe wolności obywatelskie nie mają prawa podmiotowego ani tytułu moralnego domagania się utrzymania przywilejów zaopatrzeniowych za okresy zniewalania dążeń niepodległościowych, wolnościowych i demokratycznych narodu polskiego (orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2012 roku, K 39/09, z dnia 24 lutego 2010 roku, K 6/09, z dnia 11 lutego 1992 roku, K 14/91, z dnia 23 listopada 1998 roku, SK 7/98, z dnia 22 czerwca 1999 roku, K 5/99). Przypomnieć nadto należy decyzję Europejskiego Trybunału praw Człowieka z 14 maja 2013 w sprawie A. C. przeciwko Polsce w której Trybunał wraził – akceptowany przez Sąd Apelacyjny pogląd, że obniżenie przywilejów emerytalnych osobom, które przyczyniły się do utrzymywania władzy przez opresyjny reżim lub czerpały z niego korzyści, nie może być uważane za formę kary. Emerytury w bieżących przypadkach zostały obniżone przez ustawodawcę krajowego nie dlatego, że którakolwiek z osób skarżących popełniła zbrodnię lub ponosiła osobistą odpowiedzialność za naruszanie praw człowieka, lecz dlatego, że przywileje te zostały przyznane ze względów politycznych jako nagroda dla służb uważanych za szczególnie użyteczne dla państwa komunistycznego (patrz ust. 95, 98 i 104-106 powyżej oraz ust. 138 powyżej, z odniesieniami do prawa precedensowego Trybunału). Istotnie, biorąc pod uwagę powód, dla którego zostały one przyznane oraz sposób ich uzyskania, mogą one jedynie zostać uznane za wyraźnie niesprawiedliwe z punktu widzenia wartości leżących u podstaw Konwencji. W tym stanie rzeczy istnienie bądź nieistnienie winy osobistej osób, które korzystały z tych niesprawiedliwych przywilejów, nie jest istotne dla rozważenia kwestii zgodności z art. 1 Protokołu nr (...). Ustawodawca przy uwzględnieniu reguł proporcjonalności i zasady nienaruszania istoty prawa zabezpieczenia społecznego jest uprawniony do takiej modyfikacji przepisów emerytalnych, które będą niwelowały przywileje emerytalne nabyte z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Apelacyjny wziął również pod uwagę, że w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 2021 roku (sygn. akt P 10/20), stwierdzono, że art. 22a ust. 2 cyt. wyżej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy [...], jest zgodny z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższy wyrok dotyczył co prawda tylko policyjnej renty inwalidzkiej, jednakże w uzasadnieniu Trybunał zwrócił uwagę na istotne kwestie ogólne, rzutujące na ocenę zasadności odwołań byłych funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa od decyzji obniżających wysokość nabytych przez nich świadczeń. W ocenie Trybunału, ustawodawca, pozostając w zgodzie z systemem konstytucyjnych wartości, był uprawniony, pomimo znacznego upływu czasu od rozpoczęcia transformacji ustrojowej, do wprowadzenia kolejnej regulacji obniżającej – w racjonalnie miarkowany sposób – świadczenia rentowe za okres służby na rzecz totalitarnego państwa. Podniesiono również m.in., że standard konstytucyjny jest w tym obszarze wyznaczany przez powszechny system emerytalno-rentowy, a nie systemy preferencyjne, takie jak emerytury i renty mundurowe lub emerytury w obniżonym wieku, które nie należą do istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, zagwarantowanego w art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Pomimo uznania, że prawo do świadczeń nieproporcjonalnie wyższych zostało nabyte w sposób niegodziwy, ustawodawca nie pozostawił byłych funkcjonariuszy bez środków do życia, zapewniając im uposażenie na poziomie minimum socjalnego. Nie można zatem uznać, by stanowiło to nieproporcjonalną ingerencję w prawo do zabezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 31 ust. 3 zdanie drugie Konstytucji RP. Skonkludowano, że kontrolowany przepis ustawy nie pozbawia funkcjonariuszy możliwości uzyskania świadczenia, zmniejsza jedynie kwotę wypłacaną z tego tytułu do takiej, jaką pobiera znaczna liczba polskich rencistów.

Sąd Okręgowy natomiast bezrefleksyjnie, przyjął, że ubezpieczona przez 8 miesięcy (od 15 stycznia 1988 r. do 1 września 1988 r. pełniła służbę w terenowej jednostce organizacyjnej i wykonywała jedynie prace maszynistki-sekretarza.

Sąd Okręgowy odmówił zastosowania wobec ubezpieczonej spornych przepisów mimo, że ustalił, iż pełniła ona służbę w (...) w B. szczebla rejonowego, wykonującej zadania wszystkich jej najważniejszych pionów, w tym operacyjnych, operacyjno-technicznych, (...), (...), paszportów i łączności. Najistotniejsze okazało się dla Sądu Okręgowego to, że była zatrudniona na etacie w wydzielonym sekretariacie do obsługi wszystkich tych pionów, w tym np. paszportowego a struktura ta nie była duża i liczyła łącznie 19 pracowników, stąd jeden pracownik sekretariatu.

Sąd Okręgowy dokonał interpretacji art. 13b ustawy zupełnie nie do przyjęcia dla Sądu Apelacyjnego a mianowicie zaznaczył, że formalnie w treści art. 13b ust. 1 pkt. 5 ustawy nie został wymieniony sekretariat SB, lecz konkretne piony – departamenty i biura. W ocenie Sądu Okręgowego należało przyjąć, że stanowisko powierzone ubezpieczonej nie mieści się w tym zamkniętym katalogu, skoro sekretariat w strukturze organizacyjnej został wyłączony z konkretnych pionów. Nieumieszczenie sekretariatu w wykazie mogło być uzasadnione usługowym charakterem tej jednostki organizacyjnej. Niezależnie od tego, jak wskazał Sąd Okręgowy, z zakresu obowiązków powierzonych ubezpieczonej wynikało, że wykonywała czynności wyłącznie pomocnicze, związane głównie z obiegiem korespondencji służbowej, bez wpływu na jej merytoryczną zawartość. Nie uczestniczyła także w czynnościach operacyjnych i śledczych, na żadnym ich etapie, poza technicznym obiegiem wytworzonej korespondencji. W ocenie Sądu I instancji tak ustalony przebieg służby nie stanowił w praktyce wymiernej służby na rzecz totalitarnego państwa, zarówno w zakresie podejmowanych czynności jak i czasu jej trwania (zaledwie 8 miesięcy). Tym samym jej służba nie spełniała wskazanych wyżej kryteriów interpretacyjnych „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Apelacyjny nie aprobuje takiego stanowiska Sądu Okręgowego.

Nie można zapominać, że ubezpieczona była funkcjonariuszką SB szczebla rejonowego i realizowała problematykę pionów operacyjnych SB (...) oraz (...) SB (...), paszportów i łączności. Jak wynika bowiem z akt sprawy w szczególności z dokumentów zawartych na płycie dołączonej do akt, jednostki, w których służbę pełniła ubezpieczona służyły zachowaniu sowieckiej dominacji na terenie Państwa Polskiego wyrażającej się w sprawowaniu rządów przez partię komunistyczną i braku demokratycznego systemu politycznego jak również w narzucaniu ideologii marksizmu - leninizmu we wszystkich istotnych obszarach życia społecznego. Ubezpieczona służyła w tych jednostkach pełniła dobrowolnie, realizując obowiązki przypisane do stanowisk, które mieściły się w danej strukturze. Istota działań tych właśnie jednostek służyła utrzymaniu reżimu totalitarnego na terenie Państwa Polskiego. Co więcej, do zakresu działalności Służby Bezpieczeństwa (...) w B. należało w szczególności: systematyczna praca operacyjna celem zabezpieczenia terenu przed penetracjami ze strony dyplomatów z krajów kapitalistycznych, zabezpieczenie kontrwywiadowcze jednostek wojskowych Wojska Polskiego oraz międzynarodowej wymiany osobowej, prowadzenie spraw operacyjnych /po pionie II z wyjątkiem spraw operacyjnego rozpracowania/, ujawnianie, rozpoznawanie oraz likwidowanie antysocjalistycznej i antypaństwowej działalności, organizowanie i realizowanie pracy operacyjnej wśród kleru świeckiego i zakonnego oraz wśród świeckiego aktywu kościelnego skupionego przy parafiach, operacyjne rozpoznanie i kontrolowanie wyznań nierzymsko-katolickich ze szczególnym uwzględnieniem powiązań wyznawców z krajami zachodnimi, prowadzenie działań w celu przymuszenia do przestrzegania obowiązującego prawa - osób i środowisk wyznaniowych, organizowanie i prowadzenie operacyjnej ochrony obiektów gospodarki narodowej, ujawnianie, rozpoznawanie i likwidowanie konspiracyjnych struktur oraz innych form nielegalnej działalności.

Natomiast do zakresu obowiązków samej ubezpieczonej na stanowisku sekretarki-maszynistki należało:

- przyjmowanie, rozdzielanie i wysyłanie korespondencji i przesyłek, przyjmowanie i nadawanie przesyłek poczty specjalnej,
- rejestrowanie wpływu i obiegu dokumentów oraz przesyłek/ prowadzenie dzienników korespondencyjnych, skorowidzów, książek doręczeń, rejestrów, dzienników podawczych itd.,
- załatwianie wszelkiej korespondencji wynikającej z zakresu czynności,

- prowadzenie kart kar i wyróżnień dla funkcjonariuszy SB rejonu (...),
- prowadzenie książki wyjść służbowych,
- przygotowanie list obecności na każdy miesiąc, bieżące nanoszenie stosownych adnotacji (choroba, urlop, delegacja itd.), gromadzenie i okresowe przekazywanie list do składnicy akt w miejscu,
- wykonywanie maszynopisów dla potrzeb kierownictwa i pracowników SB, prowadzenie dziennika maszynowego,
- obsługa Zastępcy Szefa i załatwianie innych spraw zleconych przez kierownictwo (...).

Oczywiście, w swoich zeznaniach ubezpieczona, marginalizowała fakt znajomości struktury SB, niemniej jednak nie można tracić z pola widzenia tej części zeznań, w których podała, iż „Ja byłam pracownikiem sekretariatu przy szefie SB, którym był wówczas L. N....” (k.195), czy też zeznań świadka B. W., która przecież zeznała, iż „W 1988r. jak już powiedziałam pracowałam w referacie paszportów. To był jeden budynek przy czym pomieszczenia referatu paszportowego mieściły się na parterze, a pomieszczenia sekretariatu SB na drugim piętrze. Miałyśmy z ubezpieczoną kontakt zawodowy. Z racji swojego stanowiska ubezpieczona obsługiwała pocztę specjalną, również wpływającą i wpływającą z mojego referatu. W praktyce polegało to na tym, że dokumenty wytworzone przez funkcjonariuszy SB były przesyłane do innych jednostek SB właśnie za pomocą tej poczty. M. przynosili zabezpieczone dokumenty do sekretariatu i ona to wtedy pakowała w worki i przyjeżdżali ludzie, którzy to zabierali dalej. Najpierw to zawsze trafiało do (...) w K.”.

Zupełnie niezrozumiałe jest wyłączenie przez Sąd I instancji pracowników - funkcjonariuszy sekretariatów obsługujących różne biura i pionów SB, skoro byli to funkcjonariusze SB i wykonywali pracę dla SB. Brak wymienienia w art. 13b sekretariatów nie może uzasadniać takiego stanowiska albowiem przepis ten w ust. 1 nie wskazuje konkretnych stanowisk a jedynie cywilne i wojskowe instytucje i formacje. W ust. 2 art. 13b wskazano konkretne etaty lecz są to etaty umieszczone wysoko w hierarchii SB i nie dotyczą pionów i biur wymienionych w ust. 1. Skoro przepis ust.1 wymienia instytucje i formacje bez konkretnych stanowisk to znaczy, że swym zakresem obejmuje wszystkie stanowiska funkcjonariuszy w tych instytucjach i formacjach.

Wbrew zeznaniom ubezpieczonej i ustaleniom Sądu I instancji czynności wykonywane przez ubezpieczoną były jak najbardziej niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa, wspierały tę działalność. Ustalenia Sądu Okręgowego, że ubezpieczona nie brała udziału w czynnościach prowadzonych postępowań przygotowawczych, w tym przesłuchaniu świadków i podejrzanych są zupełnie bez znaczenia ponieważ służba na rzecz totalitarnego państwa nie polegała jedynie na prowadzeniu postępowań przygotowawczych ale na wielu innych czynnościach, których w tym miejscu przypominać chyba nie trzeba.

Zatem w ocenie Sądu Apelacyjnego stanowisko Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie jawi się jako kuriozalne i pozbawione jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych.

Tym samym Sąd Apelacyjny - mając na uwadze czy to zakres działalności samej struktury, czy to zakres obowiązków ubezpieczonej - stwierdza, że ustalenia Sądu Okręgowego są niezgodne z prawdą historyczną, a wręcz zakłamują prawdę, czym w istocie była Służba Bezpieczeństwa w PRL.

Należy podkreślić, że działania organów bezpieczeństwa państwa miały charakter systemowy. Czyny poszczególnych funkcjonariuszy z pozoru nieszkodliwe i nieistotne tworzyły opresyjny system, w którym dopuszczano się też czynów zbrodniczych. Z tych też powodów ustalanie indywidualnej odpowiedzialności poszczególnych funkcjonariuszy jest niecelowe, gdyż dopiero suma poszczególnych działań funkcjonariuszy tworzyła system uznany powszechnie za bezprawny. W sytuacji, gdy dokumenty organów bezpieczeństwa państwa w szczególności na początku lat 1989 - 1990 były niszczone na masową skalę oraz zważywszy na fakt, że nie wszystkie przestępcze działania znalazły odzwierciedlenie w dokumentach organów, ustalanie indywidualnych przewinień funkcjonariuszy na podstawie

dokumentów znajdujących się w archiwum IPN jest niemożliwe i niecelowe. Hipokryzją jest twierdzenie, że dzisiaj można ocenić indywidualne czyny tych ludzi.

W konsekwencji powyższych rozważań ocenić należało, że zaskarżone decyzje były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, co do których Sąd Apelacyjny odmiennie niż Sąd Okręgowy nie odnalazł przesłanek do odmowy ich zastosowania. Jak już wyżej wskazano ratio legis rozwiązań wprowadzonych nowelizacją z 2016 roku jest obniżenie świadczeń jako wynik świadomego i dobrowolnego udziału ubezpieczonej w służbach bezpieczeństwa państwa o strukturze komunistyczno-totalitarnej, które zwalczały najbardziej podstawowe, bo przyrodzone prawa człowieka i wolności obywatelskie.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, organ rentowy prawidłowo dokonał obniżenia należnej ubezpieczonej emerytury i renty w oparciu o treść art. 15c i 22a ustawy zaopatrzeniowej poprzez „wyzerowanie” okresu wykonywania służby na rzecz totalitarnego państwa.

Z tych też względów, Sąd Apelacyjny uznał zarzuty apelacyjne za uzasadnione a to prowadzi do uznania, że wyrok Sądu Okręgowego jest nieprawidłowy i w związku z tym na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmieniono zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalono odwołania.

Barbara Białecka